

DOROTEJA GORIŠEK

ŠKOFJELOŠKI GRAD

Samostan uršulink v Škofji Loki 1890

Z g r a d b a

Loški grad je bil od 10. stoletja središče loškega gospostva freisinških škofov. Škof Abraham je prejel od nemškega cesarja Otona II. 973 leta prva posestva na loškem ozemlju. Kasneje so škofje postopoma prejeli še druga ozemlja, tako da je v splošnem freisinško gospostvo v Loki obsegalo območje Selške in Poljanske Sore in Sorško polje.

Kdaj so zgradili prvi grad, se ne ve. Ker je škof prihajal le redko v Loko, je imel tukaj svojega upravitelja – loškega glavarja, ki je stanoval v gradu in upravljal loško gospostvo. Prva slika loškega gradu nam je znana po Valvasorju. Ko so freisinški škofje izgubili loško gospostvo, je verjetno tako kot druga zemljiška gospostva prišlo v državne roke in pozneje v posest raznih plemiških rodbin, ki so zgradbe dajali v najem ali prodajali. Kakor

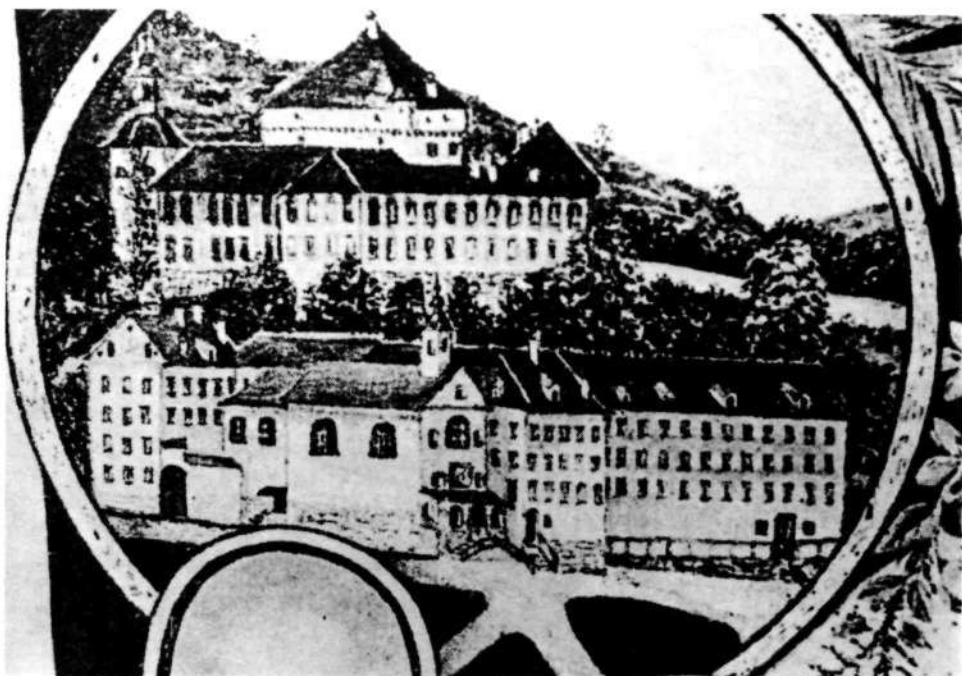
Škofja Loka okrog leta 1890

beremo v arhivu in kroniki Uršulinskega samostana v Škofji Loki, je bilo tako tudi z Loškim gradom.

Originalna listina iz l. 1880, ki je ohranjena v samostanskem arhivu, je najemna pogodba za grad med tedanjo lastnico Emilijo Baumgartner in Okrajnim sodiščem in Davčno upravo v Škofji Loki. V tej pogodbi so omenjeni vsi uporabni prostori v gradu in katere je posamezni urad zasedal. Omenjeni uradi so imeli pogodbo sklenjeno do 31. decembra 1891.

Grad je bil naprodaj že prej. Pobuda za nakup gradu se je začela že aprila 1890. Kupiti ga je nameraval Uršulinski zavod v Škofji Loki, ki je potreboval nove prostore, da bi razširil svoj vzgojni zavod. Po velikih težavah in razgovorih med takratnim ljubljanskim nadškofom Jakobom Missijem in celotno samostansko skupnostjo zaradi nakupa gradu, je tedanja samostanska prednica m. Benedikta de Renaldy s tedanjim lastnikom gradu Janezom Baumgartnerjem iz Ljubljane podpisala kupno-prodajno pogodbo 23. decembra 1890. Samostan je kupnino 10.000 K izplačal že 4. januarja 1891. Lastninska pravica samostana do gradu je bila vpisana v Deželno desko 31. januarja 1891 v Ljubljani.

Ker pa sta sodišče in davčna uprava grad v najemu imela do 31. januarja 1891, uršulinke do tedaj niso mogle začeti z adaptacijo gradu. Začele pa so s pripravami med tem. Delo je prevzel arhitekt Viljem Treo iz Ljubljane, ki je naredil načrte in izročil gradbena dela Kranjski gradbeni družbi – Krainische Baugesellschaft in Laibach. Uršulinski samostan je sklenil 19. junija 1891 s Kranjsko gradbeno družbo pogodbo za gradnjo: za adaptacijo, novogradnjo in povezavo gradu s samostanom.

Uršulinski samostan in Loški grad okrog leta 1890

Med tem časom so najprej zgradili stopnišče od samostana do gradu (Stiegenhaus) in povezali samostanski zid z grajskim (vrtni zid). Ni pa bilo še nikjer vhoda v grad, ne na stopnišču, ne na vrtu. Šele ko so se 31. decembra 1891 uradi izselili iz gradu, je arhitekt Treo poslal delavce na grad, da so postavili še nekaj zadnjih stopnic. To delo je bilo končano 23. januarja 1892.

Nato je bil 28. januarja 1892 prvi ogled gradu zaradi potrebnih adaptacij. Navzoči so bili nadškof Jakob Missia, arhitekt Viljem Treo, nova samostanska prednica m. Katarina Majhnič in učiteljice samostanskih šol. Pridejo tudi v klet srednjega – dvoriščnega stolpa, kjer so bila shranjena jabolka. Vsaka učiteljica je dobila eno jabolko.

Stanje gradu ob tem ogledu

Po samostanski kroniki, ki jo je pisala ena od uršulink in je bila pri tem ogledu navzoča.

Kronika na str. 52 predstavlja sliko Loškega gradu od južne strani, s Krancelja, kakršen je bil ob nakupu 1890. Verjetno je imel tako obliko že v Valvasorjevem času:

V sredi dvorišča je stal mogočen, štirikoten stolp s tremi še ohranjenimi vogalnimi stolpi na vrhu. V stolpu samem se je nahajala na vrhu velika soba cca 7 m v kvadratu. Imela je nizka, komaj 1 m visoka okna, tudi soba sama je bila zelo nizka. To je bilo nekoč stanovanje mogočnega freisinškega škofa. To je priča, kako skromni in zadovoljivi so bili ljudje v srednjem veku ob vsem svojem bogastvu. Do nakupa l. 1890 je služila kot zapor – ječa. Ko smo jo ogledovali, so bili zidovi počekani z raznimi slikami in besedilom. V stolpu je bilo še več manjših stanovanj. V enem od teh, pod zgornjo sobo, je stanoval nekdanji sodni sluga, nadzornik zapornikov. Vse pa je bilo v zelo slabem stanju. Spodaj pa so bile odlične kleti, katere bi sedaj radi ohranili, vendar to ni bilo v načrtu, ker smo potrebovali prosto, svetlo dvorišče.

Pod strešnim nastavkom se na sliki vidijo »Kragsteini«, skozi katere se je moglo streljati. Te kamne je arhitekt kasneje uporabil za temelje pri južnem in zahodnem koridorju, ki so vidni še danes. Od srednjega stolpa pelje proti severo-zahodnem traktu lesen most. V tem traktu je stanoval vsakokratni upravitelj gradu – loški glavar. V poletnem času so tu stanovali tudi razne druge stranke. Tu je bilo tudi več malih sob, kuhinj, shramb in stranišč. Vse pa je bilo za penzionatske namene neuporabno. Takšen je bil tudi ves ostali severni trakt.

Zahodni trakt je imel lepe, dobro ohranjene sobe, ki se bodo mogle brez posebnih težav uporabljati v penzionatske prostore.

Sobe v pritličju so bili prostori za pristojno oblast. Ob kapeli je bila soba »kassa« davčnega urada. V sobi na pomolu je bilo sodišče. V 1. nadstropju je stanoval okrajni sodnik. Proti dvorišču v 1. nadstropju je bil prostoviseč, ozek, lesen hodnik. Na severni steni srednjega stolpa je bil vzidan napis, kateri je sedaj viden na spodnjem koridorju.

Tam, kjer sedaj vodijo stopnice iz samostana na grad do koridorja, so bile proste polžaste stopnice. Sedanja kuhnjica vrh stopnic na grad je bila porta. V velikem prostoru vrh stopnic je bila lesena, temna šupa. Tu je bil tudi širok odprt vhod, kjer so uradniki hodili noter. Pred cca 10. leti pred nakupom gradu so našli tukaj umorjenega uradnika davkarije. Verjetno je nekdo iskal »kaso« davkarije. Zločinec ni bil nikoli odkrit.

An den ehrwürdigen Ursulinerinnen-
Convent

Bischofack

Über Antrag unserer beschriebenen Landes-
und Provinzialen, Herrn Wilhelm Treu, sind in Ihrer
Sitzung des vorerwähnten Zweckes und der gemein-
ützigen Nützlichkeit des obersässigen Conventes
acceptirt die unterfertigte Baugesellschaft ferner
die sofort am vorgenannten Zwecke getroffene
mündliche Vereinbarung in Bezug auf die Ueber-
führung der projektierten Gebäude, indem die
Katholische Bau-Gesellschaft der Vereinbarung nach-
stehend beigefügt ist:

- 1) Die Baugesellschaft verpflichtet sich zur (Rekonstruktion)
und Ausbesserung der zur Aufstellung der
Kathedrale mit dem Glockengebäude zugehörigen Gebäude,
und der in letzterem vorhandenen Objekte,
insbes. und Ausbesserung nach dem vom Herrn
Treu vorgezeichneten Plan.
- 2) Die Baugesellschaft verpflichtet sich mit dem Ueber-
trag am ersten Montag, den 15. d. Mts.
zu beginnen und wird dem Uebertrag über
die Obgenannten Gebäuden demnachst nach
Rückkunft des Herrn W. Treu aus Abazia
sofort übermitteln;
- 3) Die Baugesellschaft wird sofort alle zur Ausbesserung
der Kathedrale notwendigen Arbeitskräfte, und

Pogodba med Uršulinskim samostanom in Krainische Baugesellschaft, da ta prevzame gradbena
dela na gradu, povezavo samostana z gradom, prezidave in nove objekte
Arhitekt Wilhelm Treu, 9. junija 1891. (1. stran)

Cluffstörzungen, als auch die erforderlichen Bauplanwerke,
 ganze Baupläne, sind nicht weniger unter die eigenen
 Kosten, sowie als Nachbetrachtung für die Bauplanung
 und Ausführung der Arbeiten, dann für die ganze
 Herstellung, Aufsichtung und Capitelanlage nur 50
 Procent von dem Verkaufswerte in Ausführung bringen,
 die Kaufverträge auf vorbestimmter Grund-
 lage wird nach Ablauf eines jeden (Monats)
 erfolgen;

4) Die Vermögenspflicht übernimmt die volle Haftung
 in Bezug auf die contractlich richtige Ab-
 führung und Einhaltung jedes Arbeit auf
 die Dauer eines Jahres nach gültiger Vollendung
 der Arbeit.

Wersham überdies für 9. Procent an
 Abzug auf jeden Auftrag für die bisher an-
 genommenen Aufträgen, Abrechnung
 und Bauplanlagen zu leisten, so geben wir
 und der organischen Haftung für das
 das hier vorbestimmte Punktionen, Einkünfte
 nicht (unter anderem) wofür als selbst
 anerkannt wird, sind gesamt

Laibach, am 9. Juni 1891.

Geschäftsvoll:

KRAINISCHE BAUGESSELLSCHAFT

Ant. Gariboldi p. Hartmann

Am

die k. k. Landesregierung von Wien

in
Leibach

Es habe mir die Frau mitzuteilen
dass ein Organ der Centralcommission für Kunst-
und s. h. d. Kunstwerke zur Ausschreibung
dem öffentlichen ist, dass es ein Bildnis, von
Pöschelgebäude zu Brückfeld, das in manchen
Jahr in der Gegenwart der vorliegenden
jenseitigen Abgang von der vorliegenden
Bauwerkstätten Bauwerke (Bauwerke) der
Stadt, dem Herrn abzugeben und das
Zugewinnende (Montarische) zu verkaufen.

Das Bildnis zu Brückfeld ist nicht nur ein
einziges Gebäude, dessen Gestaltung durch
den in der Mitte des Bildes sich erheben
ausdrücklichen, vornehmlichen (Kunstwerke) mit
seinem Aufgange wichtig gesehen wird und
sich in jeder Hinsicht bekannt.

Die Centralcommission kann nicht
wissen, dass eine so wenig zutreffende
in der Leistung besetzten (Kunstwerke) best
nicht werden die Centralcommission selbst
kann aufgeben, von ihrem (Kunstwerke)
des unmittelbaren Aufganges sind Kunst-
werke der öffentlichen (Kunstwerke) zu geben.

Dopis Centralne komisije za umetnostne in spomeniške objekte na Dunaju (prepis dopisa št. 925) Kranjski deželni vladi v Ljubljani – zahteva po informacijah o nameri ursulink, da porušijo srednji stolp na Loškem gradu (Wartthurm mit seinem Wehrgange – stražni stolp z obrambnim hodnikom), 7. avgusta 1891. (1. stran)

*Die Sieber'sche Pfarrkirche mit der
Kanzel, die Sieber'sche Orgel und die
L. H. H. Landesregierung in Wien
für die, welche sich mit der
Kanzel, der Kanzelkommission über
die Kirche ausführlich informierte. Mit
liegender Anlagen zu erhalten.*

*K. K. Central-Commission für Kunst-
und hist. Denkmale in Wien
am 7. August 1891.*

M. M.

Dopis Centralne komisije Kranjski deželni vladi (2. stran)

Med kapelo in okroglim stolpom je stala razpadajoča »štala« – hlev, ves umazan in razmetan. V zgornje nadstropje okroglega stolpa se je moglo priti samo po lestvi, ki so jo naslonili na hlev. Med okroglim stolpom in severnim traktom je stal 4–5 m širok zid.

Kapela je bila v zelo slabem stanju. Zraven kapele je bil v vzhodnem traktu majhen oratorij. Tla kapele so bila iz opeke, klopi iz surovega lesa, okna majhna in razbita, zidovi marsikje počeni, oltarji poškodovani, zvonik v razpadajočem stanju. Od slik v oltarju se je ohranila samo slika sv. Ane, ki je ohranjena še danes. Oltar je bil menda posvečen še od freisinskega škofa.

Okrogli stolp. V zgornjem nadstropju je bil strašen prostor – ječa. S križastim hodnikom je bil okrogli prostor razdeljen na 4 jetniške celice. Vsaka je imela 4 dm² veliko luknjo – okno, ki je komaj dopuščala nekaj svetlobe skozi debeli zid. Srednje nadstropje je velbano, obokano. V vsaki sobi stoji majhna železna peč. V zidu je v vsaki celici vzdani železen obroč, h kateremu so privezovali jetnike. Tla so bila pokrita z opeko. Spodnji prostor pri tleh ima še sedaj nekaj slame. Tu je bila šupa. Najnižji, kletni prostor je poln kamenja in trde ilovice. V tleh pritličnega prostora so bila vrata, skozi katera so metali jetnike v spodnji kletni prostor. Vendar pri preiskavi tega prostora niso našli človeških ostankov.

Pri prezidavi tega stolpa 1893/94 (piše kronistka) bi se kmalu zgodila velika nesreča, ki bi zahtevala 7 človeških žrtev. Zgornji del stolpa, kjer je bilo 5 delavcev v tem času, v spodnjem pritličnem prostoru pa so bile 2 redovnici, se je sam od sebe naenkrat zrušil. Redovnici sta nekaj trenutkov prej odšle ven, delavci pa so se rešili na rob stropa, ki je ostal na zidu. Od nekdanjega stolpa je ostalo samo zunanje zidovje.

Po ogledu gradu 28. januarja 1892 je ogledna skupina po mnogih različnih mnenjih in razgovorih ugotovila vse potrebne adaptacije, ki bi bile

Sporn mit großer Gewalt, nicht in der Zeit, nicht mit die ganze
I. dieser, jedoch sehr, nicht ein Ungleich, nicht ein Kamm. Wenn
aber zu ein oder mehrere Langstimm der Bekämpfung abdecken
I. vorzufallen werden, je mehr die Gefahr eine immer, weil die Zeit
den Kampf der Gefahr zu Folge haben können.

Dieser Sporn nicht, vorerst abzugeben werden, um die
Gehörte gleichmäßig zu abgeben I. einen besten in künftigen Zeit
zu schaffen, können für die von zu schwebenden Berücksichtigung zu gewinnen
I. um die Gefahr für die Gefahr zu befechtigen.

Der Besetzungsbereich wird einen Kassenstil der Kassen bilden I.
bereits am 28. Januar I. J. in der Klasse einbezogen werden, daher
für gleiche nicht mehr zuzüglich. Von diesen nimmt man aber
von dem anfangs im Hofe stehenden Sporn etwas nicht als die
Drohung nach.

Der Sporn ist kein Konventionell, der zu der Zeit der Kunde
stehen wird, der vor Vermittlung heraus zu werden werden.

Die Befähigung der ganz einseitigen Sporn wird
für ein Kassen I. zudem die Konstruktion der Besetzungsbereich I. dessen
fortwährender Vermittlung ganz einseitig werden.

Besonders kann dem Spornbereich der Gehörte nicht zu ge-
nügt werden, die nächste in dieser Besetzung, die gegen die
Kasse zu gelangen sind, I. in dem dieser Zeit die K. K. Beamten I. Bef-
mungen besonders enthalten enthält. Alle bleibt der Zeit der
abzuschließen Besetzung vollständig gemacht. Auf Abhängigkeit der
Besetzung wird der Fall I. speziell bei den der Besetzung, die
erhalten wird, nach besser vorstellen.

Die gegen den von zugehörigen Sporn I. enthalten offenen
Sporn der gegenseitigen Besetzung werden auf abgehenden über
Haltungsfahr mitgehört in mit gemeinsamen Berücksichtigung eingehen.

Bei den zugehörigen Sporn ist zu sagen, dass die von
zu enthaltenen Berücksichtigung von Befähigung der Sporn zu nicht ein-
gesetzt werden können - da eines derselben zu der Befähigung
nicht in den Besetzungsfahr einseitig.

Dies die gegenseitigen, zugehörigen I. offenen Befähigung
nicht erhalten werden dürfen, jedoch können weiteren Berücksichtigung
da die die Befähigung im Bereich der Befähigungsfahr werden werden.

Die Excellence der Herr Geschäftsführer der Herr Wilhelm Fied
kurzweiliger in hiesig mit der Befähigung der Befähigung der Sporn
I. mit der Befähigung eines Gemeinlichen zu weiteren Befähigung

Uršulinke pošljejo načrt in vzrok rušenja srednjega stolja in poročilo o drugih adaptacijah in
dozidavah na gradu, 19. februar 1892 (2. stran)

Respektvollsten sehr. Anerkennung der Geduld, nach den oben besprochenen
Gründungen, dass die beschriebenen Grundstücke verkauft werden. In-
fern, welche nach Fertigstellung, der Künftigen, vorgelegt werden
da jedoch die Abtragung der Pfeiler (Bauarbeiten) & Aufhebung der Pfeiler
ca. 5 Monate in Auftrag gegeben wird? Ein nachher an den Pfeiler die
interne Seite mit einem Betrag von 170-200 Mark in die angrenzende
Pfeilerarbeit vorgelegt wird, muss alle vor allem sind für weitere
Verzins gewiss an die Finanzierung des selben gegebenen werden, welche
größte Pfeiler am 14. März 1892 eingeleitet sind. in Auftrag gegeben
werden wird?

Indem die gefertigte Convent. Aufhebung nicht Angezogen sein
erlaubt, fühlte ich im Hinblick der für die Pfeilerarbeiten bei-
gegebenen Plandrucke.

Bischofsfeld den 19. Februar 1892

Poročilo o adaptacijah in dozidavah na gradu (3. stran)

potrebne, da se grad uredi za moderen šolski in vzgojni zavod. Nadškof Jakob Missia je predlagal arhitektu, naj najprej stopi v stik z Zavodom za varstvo kulturnih spomenikov na Dunaju, ker je Loški grad zgodovinski kulturni spomenik.

Najprej je nastalo vprašanje srednjega, dvorišnega stolpa, ki je bil najprej na vrsti za rušenje, po mnenju arhitekta in samostanske skupnosti. Arhitekt Treo je v imenu Uršulinskega zavoda in po svojem strokovnem mnenju poslal preko Okrajnega glavarstva v Kranju naslednje poročilo:

19. februar 1892

Najprej se mora porušiti srednji stolp, ker zavzema celotno dvorišče, preprečuje celotni grajski stavbi svetlobo in zrak in se zaradi svoje posebne gradnje ne more za nič porabiti. Južna stran je zaradi slabih sanitarij vsa uničena in se ne more primerno sanirati. Od daleč se od srednjega stolpa ne vidi drugega kot rob pod ostrejšem in opeka na strehi. Ostrešje je cca 12 m visoko, staro in okvarjeno. Na najvišjem delu stavbe so 4 »Kragsteini« in molijo ven iz strehe in niso trdni in se jih ne more preiskati. Z visoke, strme strehe pada sneg strmo z veliko silo deloma na dvorišče, deloma na hodnike in strehe, tako prav lahko nastane velika nesreča. Če bi pa eden ali več »Kragsteinov« padel dol, bi bila pa nesreča neizmerna, ker bi to povzročilo, da bi se zrušila tudi streha. Najprej mora biti porušen ta stolp, da se bo mogla sanirati ostala zgradba in narediti dvorišče svetlo in zračno. S tem bi naredili prostor za hodnike in odstranili nevarnost za prebivalce stavbe. Stolp ni gradbeni spomenik, ki bi bil deželi v čast in ki mora biti zaščen pred propadom. Vzdrževanje in saniranje in restavriranje gradu, da bi se ga moglo uporabljati, je nemogoče. Tako grajsko poslopje, kot je

An

den spröcherlichen Uruliner Convent
in Bischofack

In folgender Art befüßt Aufsch.
nung von Adaptierungsarbeiten im Pflanz-
gebäude für auto eingebaute Gefüße
des 5. Mai 1892 wird den spröcherlichen
Convent auf Grund des am 25. Mai 1892
Nathgefabten Localanweisungens ferner
die Baubewilligung zur Herstellung des
in den Plänen gezeichneten Adaptierungs-
arbeiten bestanden in der Aufschaffung
eines 3.0 m weiten Corridors im Ort
in Nordtrakte, der im Nordtrakte ange-
lagene Stiege in der Aborte, ferner
andere kleinere Adaptierungsarbei-
ten in Pflanzhof zur Devolierung des
großen im Pflanzhof befindlichen
Platzes unter nachstehenden Bedin-
gungen selbst:

1. Geben des im Planen dar gestellten als
auf der im Kaufelbau nicht angeschlossen
mit den Arbeiten im Zusaufbau be-
findlichen Arbeiten nach den beisteh.
weisen Vorschriften zu erfolgen und ist

Mestna uprava dovoljuje uršulinskemu konventu v Škofji Loki rušenje srednjega grajskega stolpa in izgradnjo tri metre širokega hodnika ob severni in vzhodni strani gradu na dvoriščni strani (1. stran)

Das Localverwaltunq erfolgte Baubeginn
zur Baubeginn und des sp.
würdiges Couvent auf die dinstfälligen
Anstimmungen der Bauordnung auf,
ausgeführt gemacht.

Es auf 9.30 anrolaufenen Couv.
mittelskosten wird des spewiadigen
Couvent eingeleitet diesem 14 Tagen
fürwahr zu solgen.

Bischofsack 28. Mai 1892

W. Wink

Dovoljenje o rušenju grajskega stolpa (3. stran)

sedaj, ne more lastniku nič koristiti. Severni in zahodni trakt proti mestu, kjer so sedaj uradi in stanovanja, ostanejo nedotaknjeni. Tako ostane tip srednjeveškega gradu nedotaknjen. Po odstranitvi srednjega stolpa bo grad, posebno kapela, ki se bo ohranila, še bolj poudarjen in imel lepši izgled. Južni in vzhodni trakt proti hribu bosta prezidana po predloženem načrtu in obdana z zidanim koridorjem. Po predloženih načrtih je razvidno, da se hodnikov brez porušnja dvorišnega stolpa sploh ne more zgraditi. Da sedanji prostoviseči leseni odprti hodnik ne sme ostati, ne potrebuje razlage. To bo Gradbeni zavod po gradbenem zakonu sam zahteval.

Nadškof Jakob Missia je bil s tem načrtom zadovoljen, kakor tudi vsa uršulinska samostanska skupnost. Odločili so, naj se z rušenjem stolpa takoj prične.

Zanimanje za obnovo loškega gradu je bilo pri Zavodu za varstvo kulturnih spomenikov na Dunaju še naprej veliko, vendar od tam ni prišla nobena pismena odločba o tej zadevi. Verjetno je poročilo arhitekta zadostovalo, da so razumeli položaj.

Prišlo pa je 25. maja 1892 od mestnega občinskega urada v Škofji Loki na uršulinski zavod v Škofji Loki dovoljenje za rušenje srednjega stolpa in za zidanje dveh 3 m širokih hodnikov na severni in zahodni dvorišni strani zgradbe in za druge adaptacije.

Adaptacije gradu so v bistvu potekale takole:

Do konca l. 1891 so najprej zgradili **stopnišče** (Stiegenhaus) od samostana do gradu po pobočju hriba in **povezali samostanski vrtni zid z grajskim**. Vendar vhoda na grad še ni bilo.

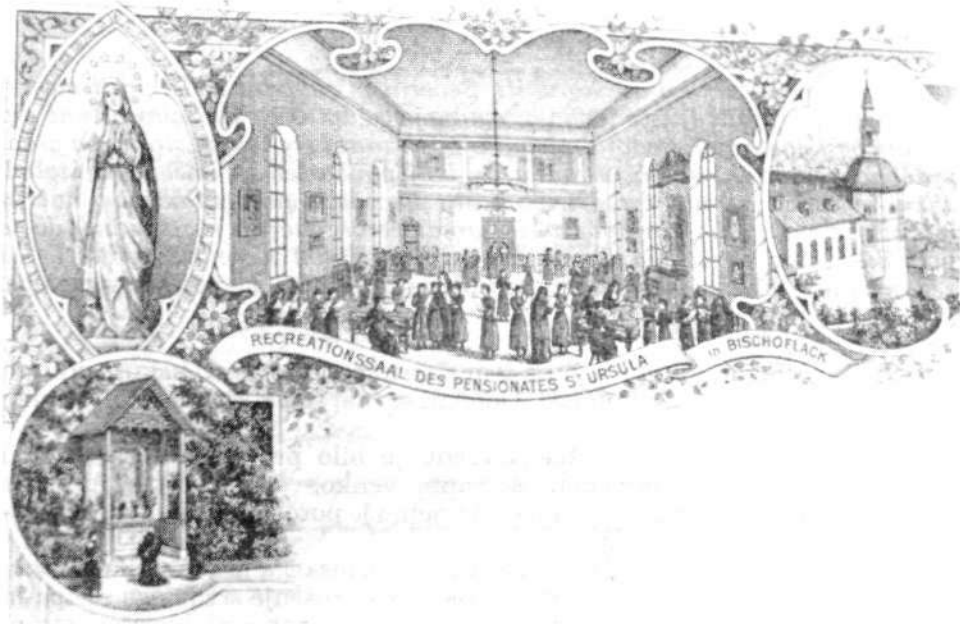
Leta 1892, 25. maja, so po dovoljenju Občinskega urada v Škofji Loki začeli z deli v gradu samem. Najprej so **porušili dvoriščni stolp, sezidali dva 3 m široka hodnika na dvoriščni strani** na severnem in zahodnem traktu. Med okroglim stolpom in severnim traktom so zgradili **dvorano**. Obnovili so **kapelo**: popravili so zidove, ki so bili razpokani, naredili so nova večja okna, zgradili so nov višji in ožji zvonik. Pripeljali so **dva zvona** od tvrdeke Zamassa v Ljubljani, ki jih je blagoslovil nadškof Jakob Missia. Dne 20. septembra 1892 so bili končani novi **šolski prostori** in blagoslovljeni. Opremili so jih s šolskim inventarjem in gojenke so jih zasedle. Dne 22. novembra je 29 gojenk prvikrat spalo na gradu.

Po zdravniškem ogledu in njegovi odločbi so se uredile **sanitarije** in gnojne jame. Prepovedano je bilo piti iz **grajskega vodnjaka**.

Leta 1893 so obnovili zahodni trakt. V kapeli je slikar Janez Šubic obnovil oltarje in grb, ki je prej stal v velikem oltarju. Kipi so bili narejeni vsi novi. Dne 21. maja so prišli kleparji, da so pokrili nov zvonik.

Konec leta, 24. oktobra 1893, so bila opravljena **zaključna dela**: 4 sobe v nekdanjem upravnem traktu in končana rekreacijska dvorana. Za 11. oktober 1893 je bil napovedan **komisijiški ogled** adaptiranega gradu.

Leta 1893, 5. novembra, je nadškof Jakob Missia zelo slovesno **blagoslovil obnovljene grajske prostore**. (O tem poroča Slovenec nekaj dni po blagoslovitvi z daljšim člankom.)

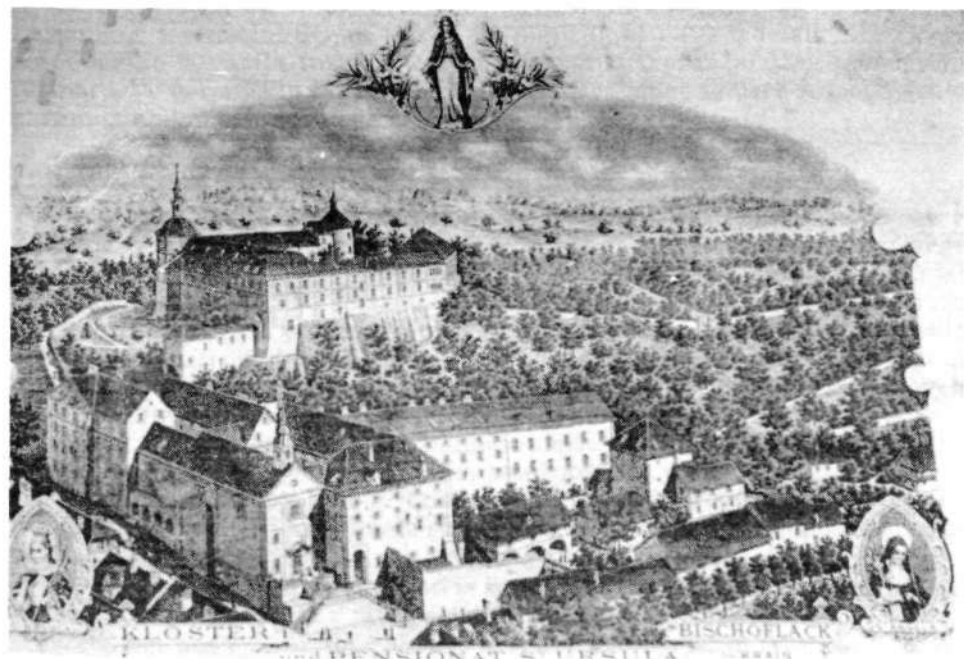
Motiv z Loškega gradu v času posesti uršulink

Okrogli stolp ob blagoslovitvi obnovljenega gradu še ni bil prenovljen. Stari »Arrestthurm« je stal tedaj v svoji stari obliki z malimi zračnimi luknjami. Stalo je samo zunanje zidovje. Obnavljati so ga začeli konec l. 1893. Znotraj so ga popolnoma obnovili. Naredili so nova večja okna. Leta 1894 je dobil obliko, kakor jo ima danes. Leta 1894 so uršulinke kupile od mesta nekaj zemlje okoli okroglega stolpa in postavile zid daleč ven in naredile zunaj ob zidu pot, kakor je danes. To pot so morale uršulinke več let same vzdrževati. Leta 1895 so v zgornja dva trakta, ki sta bila obnovljena v okroglem stolpu za spalnice, naselili gojenke. V letih 1906–1908 so **zgradili nad dvorano še eno nadstropje** za spalnico gojenk.

Tako je bil obnovljen loški grad v sedanji obliki. V njem je uršulinski samostan v Škofji Loki ustanovil svoj šolski in vzgojni zavod, ki je bil ta čas najlepši in najmodernejši v Avstriji. Med 1. svetovno vojno je bil deloma zaseden z vojaštvom, po vojni pa so uršulinke nadaljevale svoje vzgojno in šolsko delo do leta 1941. Tedaj so jih Nemci pregnali iz Škofje Loke. Tako so grad rešile propada in ga z velikim trudom in stroški obnovile, da je sedaj res v čast Škofji Loki.

Zgodovina gradu med obema vojnoma in po 2. svetovni vojni je študija zase, ki naj jo napiše kdo drugi. Za ta študij pa uršulinke nimajo zgodovinskih virov.

Po arhivu in kroniki Uršulinskega samostana v Škofji Loki je to sestavila uršulinka s. Mateja – Gorišek Doroteja, profesor in arhivar, ob stoletnici adaptacije loškega gradu (1893–1993).

Loški grad in uršulinski samostan po spremembah okoli leta 1900

Zusammenfassung

DIE BURG VON ŠKOFJA LOKA – HUNDERT JAHRE IHRER RENOVIERUNG

Die Burg von Škofja Loka war seit dem 10. Jahrhundert das Zentrum der Herrschaft der Freisinger Bischöfe. Da die Bischöfe selten nach Loka kamen, hatten sie hier ihren Verwalter. Als im Jahr 1803 sämtliche bischöfliche Ländereien säkularisiert wurden, ging auch die Burg in den Besitz des Staates über. Im Jahr 1890 erwarb die Ursulinen-Anstalt aus Škofja Loka die Burg käuflich. Die Ursulinen begannen 1891 mit der Bürgerneuerung, 1893 brachen sie den zentralen Turm ab, wesentlich erweiterten sie die Burgräume und sie verbanden die Burg mit dem Kloster.

Im Beitrag wird der Zustand der Škofja Loka – Burg im Zeitpunkt des Übergangs in den Besitz der Ursulinen und der Renovierungs- und Neubauverlauf beschrieben. Die Angaben werden der Ursulinenchronik entnommen und werden zur Hundertjahrfeier der Burgrenovierung zum ersten Mal veröffentlicht. In der Burg befand sich fortan bis zum Zweiten Weltkrieg die Ursulinen- Lehr- und Erziehungsanstalt, die in derjenigen Zeit unter den schönsten und modernsten in Österreich bzw. im alten Jugoslawien war.